کۆتایی سالانی هەنگوینی ئەمریکا و ئێران، لە ٢٠٠٣ ەوە تاکو ٢٠٢٣.. ئیدریس مستەفا

رایەڵەی باس..

ئێران دەورەی مێژوویی خۆی لە دەستدا وەک هێزێکی ناوچەیی گەورە و کاریگەر. ململانەی جەمسەرە گرنگ و زلهێزەکانی دنیا بە هەموو ئاستە ئابوری و سیاسی و سەربازی و تەکنەلۆجیی تەنانەت فەرهەنگییەکانیشیەوە چۆتە قۆناغێکی ترەوە و چیتر دەورە کلاسیکییەکەی ئێران قبوڵ ناکات و ئێران چ بە خواست یا نەخواستی خۆی ئاڵوگۆڕ بەسەر وجودی ناوچەیی و نیوخۆیشیدا دێت. گەر ئێران لەم دەورە تازەیەی دنیا تێنەگات ئەوا بە پێچەوانەی ڕەوڕەوەی مێژووەوە دەڕوات کە یان دەبێ ببێ بەو وڵاتەی تەنها لە خەمی وڵاتەکەی خۆیدا بێت و واز لەسیاسەتی ستراتیجیەتی دەستێوەردانی وڵاتانی تر بهێنێت یاخود سەرکەشیە ناوچەییەکانی کە زیاتر لە چوار دەیەیە سیاسەتی ستراتیجی دەرەکی خۆی پێ رایی دەکات دەبێتە مەوزەمەک و توشی گێژەنیەکی جیوسیاسی گەورەی دەکات کە نەک هەر ئێران بەڵکو سەرجەم هاوکێشە سیاسیەکانی ناوچەکە لەگەڵ خۆیدا بخاتە لەرزە و گۆڕین. ئەمریکا و ئیسرائیل و ئێران سێ کاراکتەرە سەرکیەکەی ئەو لەرزە و گۆڕینەن.

لەو دەمەوەی جمهوری ئیسلامی ئێران وەک دەوڵەتێکی پان ئێرانیزم یاخود پان فارسیزم لەسەر ئایدیۆلۆجیایەکی ئاینی دروست بوو سەرەکیترین ستراتیجی جیوسیاسی دەوڵەتی خۆی بایەخدان بوو بە سیاسەتی دەستێوەردان لە وڵاتانی دراوسێی و ناوچەیی بە ئەمەش نەک ئاین بەڵکو مەزهەبی شیعی و دژە ئیسرائیلێتی کردە شمشێرێکی دوو دەم بۆ پێشەوی لە ناوچەکەدا. لەو دەمەوە ئێران بووە بە یەکێک لە هۆکارە سەرەکیەکانی نائارامی و پشێویەکی وەها لە ناوچەکەدا کە پێشتر لە وێنەی نەبووە. خەرمانەی شیعی یان هیلالی شیعی ئەو تایبەتمەندیە بێ وێنەیەیە لە دەستێوەردان یاخود پاوانخوازی ئێراندا. لە ناو ئەو سیاسەتە ستراتیجیەی دەرەوەیدا وەک لە سەرەوە ئاماژەمان پێکرد، کۆماری ئیسلامی ستراتیجێکی تری هەیە ئەویش بەکارهێننای ئەو خەرمانەی شیعییە بە خزمەتی پان ئێرانیزم پان

فارسیزم. گراند دیڵ یاخود گرێبەستی گەورەی ساڵی ٢٠٠٣ و تەفانی ئەقسای ٢٠٢٣ و ڕووداوەکانی لەگەڵ خۆیدا هێنای ئەو دوو بابەتەن لێرەدا دەمانەوێ کەمێک بە دوورودرێژی باسی بکەین.

لە ساڵی ١٩٧٩ ەوە ئێران و ئەمریکا پەیوەندییەکی ستراتیجی هەبووە لە نێوانیاندا سەرباری نەبوونی هیچ پەیوەندییەکی ڕەسمی نێودەوڵەتی. دیارە ژێر بە ژێر هەمیشە پەیوەندیان هەبووە بەڵام هەر ڕاستەوخۆ نەبووە بەو مانایەی دوو کەسێتی دیاری حکومی یا دەوڵەتی دانیشتن و گفتوگۆیان هەبێ. محەمەد نەهاوەندیان کەسایەتی دیاری سیاسی ئێران و ڕاوێژکاری حەسەن ڕوحانی سەرۆکی پێشووتری ئێران چەندین جارێک سەردانی ئەمریکای کردووە و ڕاستەوخۆ لەگەڵ کاربەدەستانی ئەمریکی دوور لە میدیاکان دیداری کردووە. ئەمریکا دانی پێداناوە کە نەهاوەندیان لە ئەمریکا بووە بەس لەگەڵ نوێنەرانی حکومی دانەنیشتووە بەڵام ئێران لە بنی ڕەتی کردۆتەوە. وەک ناراستەوخۆش، هەر وڵاتێکی ناوچە دەتوانێ و ئەو نێوەندییە بگێڕێ بە تایبەت سەڵتەنەتی عومان کە بەناوبانگە لە میانڕەوی سیاسی دەوڵەتی خۆیدا و هەموان سەردانی دەکەن بە تایبەتی ئیسرائیلییەکان و ئێرانییەکان.
ئەوەی ستراتیجیە دوو قۆناغی گرنگە لە پەیوەندییەکانی ئەمریکا و ئێران کە شایەنی ئاماژە پێدانن تاکو تایتڵی بابەتەکەمان ناوەڕۆکی باسەکەمان بسەلمێنێ ئەوانیش قۆناغی ساڵانی ٢٠٠٣ و ٢٠٢٣ یە.

قۆناغی یەکەم: گرێبەستی گەورە (گراند دیڵ)
تاکو ساڵی پارەکە و ئەم وروداوانەی دوایی ئێران هیچ کات بە دژی سیاسەتە ستراتیجییەکانی ئیسرائیل و ئەمریکا کاری نەکردووە و پشتیوانی کردنی باڵەکانی وەک حزبوئەڵڵا و حەماس هەرگیز بە مانای وەستانەوەی ڕاستەوخۆ نەبووە بەڵکو ئەو بەشێکە لە پرۆکسی وار یاخود کێشمەکێشە لابەلاکانی پەیوەندییە نێودەوڵەتییەکان. دیارە دەمانی شەڕی عێراق-ئێران ئەمریکا چەندان جار بە پەردە چەکی بە ئێران فرۆشتووە و بەڵگەکان هەن لەو بارەیەوە. تەنانەت ساڵی ٢٠٠١ کاتێک ئەمریکا ویستی پەلاماری تاڵیبان بدات، ئێران هەموو ئاسمانی خۆی بۆ کردەوە و فڕۆکە جەنگییەکانی ئەمریکا بۆ ئارەزووی خۆیان ئاسمانی ئێرانیان دەبڕی هەرچەنێک بیانویستایە.
دوای روخانی سەدام حوسێن لە ساڵی ٢٠٠٣دا محەمەد جەواد لاریجانی کەسایەتی سیاسی گرنگی کۆماری ئیسلامی ئێران و ئیستاکەش ڕاوێژکاری باڵای خامنەئی بە کاروباری دەرەوەیە، ئەودەم بابەتێکی بە ناوی حکومەتی ئێرانەوە پێشکەش بە ئەمریکاییەکانی ئیدارەی جۆرج جەبلیو

بوش کرد بە ناوی گراند دیڵ. لەو گرێبەستە گەورەیەدا هەندی خاڵی باس کراوە گەر حزبوڵڵا و حەماس و جیهاد خۆیان بە خاوەن قەزیە بزانیایە هەرگیز ئەوەیان قبوڵ نەدەکرد و دەبوو هەر ئەو دەم واز لە ئێران بهێنن . لەو گرێبەستەدا ئێران بە ئەمریکا دەڵێ ئەمە ئەوە سەدام حوسەینمان رووخاند و ئێمە دەمانەوێ هاوبەشیەک یاخود هاوپەیمانەتیەک هەبێ لە نێوانماندا لەسەر ئاستی ناوچەی خۆرهەڵاتی ناوین/رۆژهەڵاتی ناوەڕاست. لە بەرامبەردا ئەمە ١) ئامادەین دەستبەرداری چەکی ناوەکی ببین. ٢) چەک بە حزبوڵڵا دادەنێین و دەیکەین بە حزبێکی سیاسی. ٣) پشتی حەماس و جیهاد دەبین بەردەدەین و و وایان لێدەکەین کە هێرش نەکەنە سەر ئیسرائیل لەمەودوا.
دیارە ئیدارەی ئەمریکی جۆرج بوش ئەم گرێبەستەی رەتکردەوە چونکە لە سیاسەتی ستراتیجی دەرەوەی ئەمریکادا شتیک نیە بە ناوی هاوبەشی پاوانخوازی جگە لەگەڵ جەمسەرە زلهیزەکاندا نەبێت. نفوزی پاوانخوازی سیاسی ئێران لە مێژ بوو گەیشتبووە وڵاتانی ئەمریکا لاتین لەوانە ئەرجەنتین و چیلی و پیرۆ و بەرازیل ئەمە هەروەها چەند وڵاتەکی ئەفریقیاش، ئەم گراند دیڵە مەودای پاوانخوازی ئێرانی فراوانتر و هەستیارتر دەکرد لە ناوچەیەکی وەک خۆرهەڵاتی ناویندا بەیە ئەمریکا بە یەک و دوو بەگەنی نەکرد.

قۆناغی دووەم: تۆفانی ئەقسای ئۆکتۆبەری ٢٠٢٣

تۆفانی ئەقسای ئۆکتۆبەری ٢٠٢٣ی حەماس بە گیان خەڵکی مەدەنی ئیسرائیل سەرەتای قۆناغەکی ترە لە نەمانی ساڵانی هەنگوینی پەیوەندیەکانی نێوان ئێران و ئەمریکا کە لەوەناچێ گەڕانەوەی هەبێ وەک پێشووتر. ئەو رووداوانەی لە ساڵی پارەوە تاکو ئیستا روویانداوە شوێنگەی ئێرانی لە هەر سێ ئاستی نێوخۆیی و ناوچەیی و نێودەوڵەتی بەرەو لاوازی بردووە بە رادەیەک جەمسەرە جیهانیەکانی وەک روسیا و چینیش ناتوانن لەو کەندەڵانە دەری بهێنن سەرباری هەر پەیوەندیەکی باش و رێکەوتنەکی سەربازی و ئەندامێتی لە بریکسدا.
ستراتیجیەتی ئێران وەک دەوڵەتەک بریتە لە دەستێوەردان لە کاروباری وڵاتانی دراوسێدا و گرتنەبەری پاوانخوازی لەو رێگەیەوە و گەر ئێران لەم ستراتیجیەدا فەشەل بهێنێ، کە وادیارە، ئەوا بوونی لە ناوخۆ و ناوچەکە و جیهانەشدا دەکەوێتە ژێر پرسیارەوە.
ئەوەی ئێرانی وەک هێزەکی گەورە و کاریگەر لە ناوچەکەدا پیشان دەدا:
یەک: ئەو باڵا شیعیانە بوون کە بە هیلالی شیعی یاخود بە محوەری مقاوەمە ناوزەدی دەکردن کە بەشەکی زۆری هزر و میدیای عەرەبیش وەک تەتی دەیانگوتەوە. حزبوڵلا بە پلەیەکیش خوارتر حەماس روحی ئەو

ستراتیجیە بوو لە ناوچەکە و لە بەرامبەر ئیسرائیلیشدا. ئیستا ئەو دوو هێزە بە قاعیدە و قەواعیدەوە وا بەرەو فەنابوون دەچن نەک هەر لەسەر ئاستی سەربازی بەڵکو ئاستی سیاسیش. یەمەنی حوسیەکان پێش ئەوەی ئێران بیکات بە باڵێکی بەفەی وەک حزبوڵڵا، بە باڵە کرا و لە هەموو لایەکی نەودەوڵەتیەوە ئیدانە دەکرێ و رسوا دەکرێ ئەمە جگە لە هێرشی بەردەوامی ئەمریکا و بەریتانیا و ئیسرائیل بۆ سەر بنکە و خاڵە سەربازی و سەرچاوە و ستراتیجیە ئابوریەکانی. گەر ئێران بەرەو لاوازی ستارتیجی دەرەکی بەوات بە تەواوی ئەوا کێشەی حوسیەکان لە یەمەن لە رووی سیاسیەوە قەرخ دەکرێ لە لایەن وڵاتانی کەنداوە بە دانوستان و گفتوگۆ لەگەڵیاندا و خۆشیان ئەم مەیلەیان تێدا هەیە بە لەبەر چاو گرتنی ئەو چەندان هاتن و چوونەی دانوستانیان لەگەڵ بەشەکەی تری یەمەن لە سعودیە و قەتەر.

دوو: یەکێک لە گورزە ستراتیجیە گەورەکانی تر لە ئێران لە دەسچوونی سوریایەتی وەک گەڵڵە پانەکی چەندان ساڵەی تراتەنی یان ترانزێتی سیاسی و سەربازی بۆ دەستەوەردان لە لوبنان و فەلەستین و تەنانەت ولاتانی وەک ئوردن و کەنداویش. رووداوەکانی ئەم چەندان مانگەی دوایی نیشانیدا کە چیتر ئێران بە دەردی سوریا ناخوات. هێرشە یەکانگیریەکانی ئیسرائیل بۆ سەر حزبوڵڵا و حەماس و سوریا بە ئەوەی یەک دەوڵەتی غەربی و بگرە جیهانیش سەرەکەنەیەکی جدی بکەن هوروژمەکی گەڵان یاخود لەرزەیەکی جیۆسیاسی بە ناوچەکەی پەوەیە و تەواوی هاوکێشە سیاسی و پەیوەندیە ناوچەییەکانی لە تەتەڵەبەژەنە داوە. لەو تەتەڵەبەژەنەیەدا ئێران زەرەرمەندی یەکەمە بەو پێیەی:

١) دیمەشق بەتە گەرستانەک بە کوشتنی جەنەراڵە سەربازیەکانی ئێران بە ئەوەی بەشار ئەسەدی سەرەکی سوریا هیچ ئیدانەیەک یاخود هەنگاوەکی عەمەلی لە دەست بەەت بە پاراستنی کەسەتی و هیزی ئێرانی لە سوریادا بەتایبەت ئیسرائیل بە ئاشکرا پێی گوتووە گەر دەسبەرداری ئێران نەبیت ئەوا چارەنوست لە نەسروڵڵا و هەنیە و سنوار باشتر نابەت. ٢) بەشار ئەسەد بە ئاشکرا دەرگای بۆ وڵاتانی ئەوروپی کردەتەوە یاخود بەهەم ئەوان باوەشیان بۆ سوریادا کرد و گوتیان گەر بەتەوو واز لە ئێران بهێنیت ئەوا ئەمە وەک یەکێتی ئەوروپا دەرگای پەیوەندیەکانت لەگەڵدا دەکەینەوە و بە نیەتپاکیش ئەوەتا جەند وڵاتەکمان سەفارەت و کونسوڵیتیان کردەتەوە لە دیمەشقی پایتەخت وەک ئیتالیا و نەمسا؛ ئەمە جگە لە بەستنی کۆنفراسەک لە ئەوروپا لە مانگی رابردوودا لە نەوان یەکێتی ئەوروپا و سوریا کە هەشت وڵاتی یەکێتی ئەوروپا لە برەکسلی پایتەختی بەلجیکا و یەکێتی ئەوروپا ئەو کۆنفراسەیان بەڕێوە برد و

بەڵێنیاندا کە ئەم جۆرە دانیشتن و گفتوگۆیانە بەردەوام دەبن. ٣) ولاتانی کەنداو ئامادەیی لە ئەستۆگرتنی ماڵی بۆ دووبارە بونیاتنانەوەی سوریا هەر لە دروستکردنەوەی شارەکانەوە تاکو ژیانەوەی ژێرخانی ئابوری. هەر خودی بانگهێشتی بەشار ئەسەد بۆ کۆمکاری عەرەبی و سەردانی ئەمیری دوبەی بۆ دیمەشق و کردنەوەی سەفارەت و کۆنسوڵیەکانی لە دیمەشق وەک ئیمارات و سعودیە و جەزائیر و میسر و ..هتد.

سێ: لە نەخشەی سیاسی نوێی سوریادا کە بە دانیشتنێک لە نێوان تورکیا و سوریا بە نێوەندگیری روسیا و تەنانەت ئاگاداری ئەمریکاش بەرەوە چوو لە یەک دوو هەفتەی رابردوودا دەسکەتاکردنی ئێران بە ئاشکرا دەبینرێ. تورکیا و روسیا فشاری گەورەیان لەسەر ئەمریکا داناوە کە پشت بکاتە رۆژاڤا و لە بەرامبەریشدا تورکیا لە ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی خۆی بکشێتەوە؛ هەروەها روسیا ناهێڵێ ئێران نفوزی سیاسی و سەربازی هەبی لە ئایندەی سوریادا.

چوار: سەرباری ئەوەی دوێنێ و پێرێکە وەزیری دەرەوی روسیا سەرگی لاڤرۆڤ رایگەیاند کە ریکەوتنی سەربازی مۆر دەکەن لەگەڵ ئێراندا بەڵام ئەمە هەرگیز ناتوانێ لە ئاستی ئەو گرژیەی ئیستا ئێران و ئیسرائیل کەم بکاتەوە گەر توندتری نەکات. ئەولەویەت بۆ روسیا لە ئیستادا ئۆکراینە کە مەسەلەیەک و کێشەیەکی سەربازی ستارتیجی گەورەیە بۆ روسیا و ئێران هەرگیز ئەو شوێنگە جوگرافی و سەزە مێژوویی و ئاینی و تەنانەت نەژادیەشی نیە وەک ئۆکراین هەیەتی؛ بۆیە روسیا گەر بە تەواویش بچیتە بەرەی ئێرانەوە لە حاڵەتی جەنگ لەگەڵ ئسرائیل-ئەمریکادا ئەوا جگە لە ناردنی چەک و تەقەمەنی ئەویش بە شێوەیەکی دیاریکراو ناتوانێ هیچ هەنگاوێکی گەورەتر بنێت. بۆ نموونە ئەوەی روسیا کڵاوەی ئەتۆمی دەداتە بەلاروس هەرگیز ناتوانێ و نایشیکات ئەوە بداتە ئێران بە جەندان حوکمی سیاسی نیودەوڵەتی و جیوسیاسی و سەربازی ستراتیجی کە لێرەدا شایانی باس کردن نیە.

پێنج: چین کە ئەویش پەیوەندیەکی بەهیزی بازرگانی هەیە لەگەڵ ئێراندا ناتوانی هیچ بەشداریەکی سەربازی بنێت گەر دوو سبەی ئیسرائیل-ئەمریکا کۆماری ئیسلامیش بڕوخێنن. ئەوە دروستە ئێران بە نرخێکی هەرزان نەوت دەفرۆشی بە چین بەڵام هەرگیز ناگاتە ئاستی ئەو پەیوەندیە بازرگانی و ئابوریەی چین لەگەڵ ئەمریکادا هەیەتی. دیسانەوە چینیش وەک روسیا ئەولەویاتی ستراتیجی سەربازی خۆی هەیە کە تایوانە و مەسەلەی تایوان نەک هەر راستەوخۆ لە بەرامبەر ئەمریکادا رایگرتووە بەڵکو ئەگەری پێکدادانی دەستەوئیخەی هەیە لەگەڵ ئەمریکادا. بۆیە ئێران جەمسەرێکی تری گەورەی وەک چینیش لە

دەست دەدات گەر بەتــوو بکەویتە جەنگــی راســتەوخۆی ئیســرائیل-ئەمریکاوە.

هەواڵ و رووداوەکان…
لەگەڵ نوسینی ئەم بابەتەدا هەوڵێک و رووداوێکی گرنگ روویدا کە ئەمە پوختەکەیەتی:
لەگەڵ گرژبوونەوەی بەرامبەرکێیەکانی ئێران و ئیسرائیل بە هێرشی موشەکی و ئاسمانیەکانی بە سەر یەکتر لە سێ چوار مانگی رابردوودا بەتایبەت هێرش و پەلاماری موشەکی و فڕۆکەی جەنگی (ئێف ٣٥)ی بۆ ناو قوڵایی خاکی ئێران لە لایەن ئیسرائیلەوە لە مانگی رابردوودا، ئێران چ لە زاری رابەری روحی جهموریەتەکەوە عەلی خامنەئی و چ لە زاری جەنەراڵە سەربازیەکانی سوپای پاسدارانەوە پەیمان و سۆزی یەک لە دوای یەک دەدەن بە گوێی ناوچەکە و جیهاندا کە خۆیان ئامادە دەکەن بۆ هێرشێکی جەرگبڕ و وێرانکەر بە سەر ئیسرائیل.
هەر پیرەکە عەلی خامنەئی لە وتاری هەینیدا لە تاران بەیانی هێرشێکی لەو جۆرە کرد بە سەر ئیسرائیل، ئەمریکا بە بەیانیەکەی پێشکەوتــووترین فڕۆکەی ســەربازی وێــرانکەری (بــی٥٢)ی نـارد بۆ ئیســرائیل کە هێــز و توانــاکەی لە جەنگــدا شتیــک لەملای چەکــی ئەتۆمیەوەیە. لەگەڵ نــاردنی ئەم چەکە وێــرانکەرەدا ئەمریکــا بە رەسمی ئاگاداری ئێرانی کردەوە و گوتی گەر بەتوو هێرشی تر بکەنە سەر ئیسرائیل ئەوا ئیمە چیتر ناتوانین دەستی ئیسرائیل بگرین لەوەی وەڵامتان بداتەوە. واتە دەستی ئیسرائیل والا دەکەین لەوەی چۆن و چەند وەڵامتان دەداتەوە. ئەم ئاگادارکردنەوەیەی ئەمریکا لە پای ئەوە دێت کە لە هێرشی یەکەمی ئیسرائیل بۆ سەر ئێران لە مانگی رابردوودا توانی قەناعەت بە ئیسرائیل بهێنێ کە لە بنکە ئەتۆمی و چاڵاوگە نەوتیەکان نەدات و سەرکردە ئێرانیەکانیش نەکاتە ئامانج.

٤ی ١١ی ٢٠٢٤

لە نێوان سپێدە و سێدارەدا.. دانا حەمید

لە ئاسۆی ڕۆژهەڵاتەوە، لەو شوێنەی کە خۆر سەرەتا تیشکە زێڕینەکانی بڵاو دەکاتەوە، چیرۆکێک دەست پێدەکات، چیرۆکێک کە باسی ژیان و مەرگ، ئازادی و کۆیلایەتی، هیوا و نائومێدی دەکات. لە شارێکدا کە مێژووەکەی بە خوێن نووسراوەتەوە، لە کۆڵانە تەنگەبەرەکانیدا، لە ماڵە خشتییەکانیدا، لە بازاڕە قەرەباڵغەکانیدا، چیرۆکی گەلێک دەگێڕدرێتەوە کە لە نێوان دوو هێزی بەهێزدا گیری خواردووە: "ویستی ژیان" و "هەڕەشەی نەمان".
ڕۆمانی "پەتی سێدارە بەکاتی بانگی بەیانی" لە نووسینی «محەمەد ڕەئوف مورادی» لە وەرگێڕانی: «شوانە عەبدوڵا»، لە لایەن ناوەندی «ڕەهەند»ەوە، چاپ و بڵاوکراوەتەوە، فەزای ڕۆمانەکە وەک تابلۆیەکی ڕەنگاوڕەنگ، وێنەی ژیانێک دەکێشێت کە لە ژێر سێبەری ترسدا دەژی.
هەر لاپەڕەیەک، پەنجەرەیەکە بەسەر دنیایەکدا کە تێیدا خەون و کابوس تێکەڵ دەبن، شادی و خەم هاوسێی یەکترن، و ژیان و مەرگ دەست لە ملی یەک دەنێن. لێرەدا، وشەکان دەبنە چەک، ڕستەکان دەبنە سەنگەر، و پەرەگرافەکان دەبنە گۆڕەپانی شەڕێکی بێوچان لە نێوان ڕووناکی و تاریکییدا.
لە نێو لاپەڕەکانی ئەم ڕۆمانەدا، دەنگی چەندین نەوە دەبیسترێت. پیرەمێردێک کە یادەوەرییەکانی وەک گەنجینەیەک هەڵگرتووە، ژنێکی گەنج کە خەونەکانی لە قەفەزی نەریتدا زیندانی کراون، منداڵێک کە چاوەکانی پڕن لە پرسیار دەربارەی دنیایەک کە تێی ناگات، و لاوێک کە دڵی پڕە لە خرۆشانی شۆڕش. مامۆستایەک خەریکی خوێندەواری و وانەوتنەوەیە بە منداڵانی ئاواییەکە، هەر یەکەیان بەشێک لە مۆزایکی گەورەی چیرۆکەکەن، هەر یەکەیان دەنگێکە لە کۆڕاڵی مێژوویەکی پڕ لە ئازار و خۆڕاگری.
زمانی ڕۆمانەکە خۆی سەمفۆنیایەکە. وشەکان وەک نۆتەی مۆسیقا، ئاوازێک پێکدەهێنن کە خەمبارە وەک لایلایەی دایکێک بۆ منداڵە لەدەستچووەکەی، دەنگی بەرزە وەک هاواری شۆڕشگێڕێک لە مەیدانی خەباتدا. زاراوە و دەربڕینە ناوچەییەکان وەک گوڵی ڕەنگاوڕەنگ، جوانی و بۆنێکی تایبەت بە دەقەکە دەبەخشن، هەر یەکەیان چیرۆکێک، مێژوویەک لە خۆیدا هەڵدەگرێت.
سروشتی وڵات لەم ڕۆمانەدا تەنها پاشخانێک نییە، بەڵکو کەسایەتییەکی زیندووە کە بەشداری لە ڕووداوەکاندا دەکات. چیاکان

وەک پاسەوانی هەمیشەیی، چاودێری خەڵکە دەکەن، دارستانەکان نهێنی خەباتکارانی تێدا حەشار دەدەن، و ڕووبارەکان گێرانی ئازادی دەچڕن. ئەم تێکەڵبوونەی نێوان مرۆق و سروشت، وێنەیەکی شیعری بە ڕۆمانەکە دەبەخشێت کە خوێنەر دەباتە نێو دنیایەکی جادویی و ڕاستەقینە لە هەمان کاتدا.

ڕۆمانەکە هەروەها ئاوێنەیەکە بۆ کۆمەڵگایەک کە لە ژێر باری قورسی نەریت و مۆدێرنیتەدا دەناڵێنێت. لێرەدا، کچێکی گەنج خەون بە خوێندن دەبینێت لە کاتێکدا خێزانەکەی بیر لە شوکردنی دەکەنەوە. لاوێک خەونی گەڕان بە دنیادا دەبینێت، لە کاتێکدا کۆمەڵگا چاوەڕوانی لێ دەکات شوێن پێی باوکی هەڵگرێت. ئەم ململانێی نێوان کۆن و نوێ، نەریت و پێشکەوتن، یەکێکە لە تەوەرە سەرەکییەکانی ڕۆمانەکە کە بە شێوەیەکی هونەری خراوەتە ڕوو.

یەکێک لە بەهێزترین لایەنەکانی ڕۆمانەکە، توانای نووسەرە لە دروستکردنی کەشوهەوایەکی هەستپێکراو. خوێنەر بۆنی نانی تازە لە تەنورەکان هەست پێدەکات، دەنگی بانگی بەیانی لە منارەکانەوە دەبیستێت، و گەرمای هاوینی کوردستان لەسەر پێستی هەست پێدەکات. ئەم توانایە لە دروستکردنی کەشوهەوای ڕیالیستی، ڕۆمانەکەی کردووە بە ئەزموونێکی هەستی تەواو، نەک تەنها خوێندنەوەیەکی ئاسایی.

ڕۆمانەکە هەروەها ڕەخنەیەکی توندە و شەپازلەیەکە لە سیستەمی چینایەتی و نایەکسانی کۆمەڵایەتی. نووسەر بە وردی ئەو کەلێنە قووڵە نیشان دەدات کە لە نێوان چینە جیاوازەکاندا هەیە، و چۆن ئەم نایەکسانییە کاریگەری لەسەر ژیانی ڕۆژانەی خەڵک هەیە. لە ڕێگەی چارەنووسی کەسایەتییە جیاوازەکانەوە، خوێنەر دەتوانێت ببینێت چۆن هەلەکانی ژیان، خەون و ئاواتەکان، تەنانەت مافی ژیان، بە پێی پێگەی کۆمەڵایەتی دەگۆڕێن.

ئەم ڕۆمانە تەنها چیرۆکێک نییە، بەڵکو بانگەوازێکە بۆ ئازادی، هاوارێکە دژی زوڵم و ستەم، و بەڵگەنامەیەکی مێژووییە بۆ خۆڕاگری گەلێک. هەر وشەیەک لەم ڕۆمانەدا، تۆوێکە کە لە دڵی زەوی خوێنەردا دەچێنرێت، تۆوی هۆشیاری، خۆناسین، و خۆشەویستی بۆ ئازادی. لە کۆتایی خوێندنەوەی ڕۆمانەکەدا، خوێنەر هەست دەکات گۆڕانێک لە ناخیدا ڕوویداوە، وەک چۆن تیشکی خۆر لە سپێدەدا جیهان دەگۆڕێت.

ڕۆمانی “پەتی سێدارە بەکاتی بانگی بەیانی”، ئەزموونێکە، گەشتێکە بۆ ناخی ئینسانی کورددا. ئەمە چیرۆکی خەڵکە کە لە نێوان ئومێد و نائومێدیدا، لە نێوان خەون و واقیعدا، لە نێوان ژیان و مەرگدا هەنگاو دەنێن. ئەوە دەنگی ئەوانەیە کە مێژوو لە بیری کردوون، بەڵام ئەدەب زیندوی کردوونەتەوە. ئەم ڕۆمانە پەیامێکی بەهێزمان پێدەدات: تا کاتێک سپێدە هەبێت، هیواش هەر دەمێنێت، تەنانەت لە

سێبەری سێدارەشدا.
ڕۆمانی "پەتی سێدارە بەکاتی بانگی بەیانی" بەرهەمێکی ئەدەبی گرنگە لە ئەدەبیاتی کوردیدا کە خاوەنی چەندین لایەنی بەهێزە. زمانی دەوڵەمەند و پاراوی ڕۆمانەکە، کە پڕە لە وشە و دەربڕینی ناوچەیی کرمانشا، جوانییەکی تایبەت و ناسنامەیەکی بەهێزی بە دەقەکە بەخشیوە. توانای نووسەر لە وێناکردنی واقیعی ژیانی ڕۆژانەی خەڵک لە ژێر سیستەمێکی دیکتاتۆرییدا، یارمەتی خوێنەر دەدات هەست بە قووڵی دۆخەکە بکات. فرەدەنگی ڕۆمانەکە، کە چەندین ڕوانگە و ئەزمونی جیاواز لەخۆدەگرێت، وێنەیەکی فرەڕەهەند و تەواو لە کۆمەڵگا دەخاتە ڕوو.
گرنگیدانی تایبەت بە پرسی ژنان و ئەو کێشانەی ڕووبەڕوویان دەبنەوە، بابەتێکی هەستیار و گرنگ لە کۆمەڵگای کوردیدا دەوروژێنێت. پەیوەندی قووڵی نێوان مرۆڤ و سروشت کە لە ڕۆمانەکەدا بەرجەستە کراوە، ڕەهەندێکی کولتووری بە دەقەکە بەخشیوە. ڕەخنە کۆمەڵایەتی و سیاسییە بەهێزەکەی، دەوڵەمەندی فیکری بە ڕۆمانەکە دەبەخشێت. هەروەها، توانای نووسەر لە دروستکردنی کەشوهەوایەکی هەستپێکراو، خوێنەر دەباتە ناو دنیای ڕۆمانەکەوە.
لەگەڵ ئەم لایەنە بەهێزانەدا، ڕۆمانەکە چەند لایەنێکی لاوازیشی هەیە کە پێویستە ئاماژەیان پێ بکرێت. فرەیی دەنگەکان و چیرۆکە لاوەکییەکان هەندێک جار دەبنە هۆی ئاڵۆزبوونی ڕێڕەوی سەرەکی چیرۆکەکە، کە دەکرێت سەرلێشێواوی بۆ هەندێک خوێنەر دروست بکات. هەندێک لە ڕەخنە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکان زۆر ڕاستەوخۆ و تا ڕادەیەک کڵیشەیین، کە کاریگەری لەسەر هونەرمەندی دەقەکە هەیە. بە هۆی فرەیی کەسایەتییەکانەوە، هەندێک لە کەسایەتییەکان بە تەواوی پەرەیان پێ نەدراوە.
هەندێک جار وەسفە درێژەکان، بە تایبەتی سەبارەت بە سروشت، ڕێڕەوی چیرۆکەکە خاو دەکەنەوە. لە هەندێک بەشی ڕۆمانەکەدا، سنووری نێوان واقیع و خەیاڵ تێکەڵ دەبێت، کە دەکرێت سەرلێشێواوی بۆ هەندێک خوێنەر دروست بکات. ڕۆمانەکە زیاتر پشتی بە وەسفکردن بەستووە تا دیالۆگ، کە هەندێک جار ڕیتمی چیرۆکەکە خاو دەکاتەوە. هەروەها، سەرەتای ڕۆمانەکە بۆ هەندێک خوێنەر ڕوون نییە و کاتێکی زیاتر پێویستە بۆ تێگەیشتن لە کێشی گشتی چیرۆکەکە.
سەرەڕای ئەم لایەنە لاوازانە، ڕۆمانی «پەتی سێدارە بەکاتی بانگی بەیانی» بە گشتی بەرهەمێکی بەهێز و کاریگەرە لە ئەدەبی کوردیدا. ئەم ڕۆمانە توانیویەتی وێنەیەکی زیندوو و ڕاستەقینە لە ژیانی کۆمەڵگای کوردی لە قۆناغێکی هەستیاری مێژوویدا بخاتە ڕوو. هەروەها، بە هۆی زمانە بەهێز و پاراوەکەی و ناوەڕۆکە قووڵەکەی،

توانیویەتی جێگەیەکی تایبەت لە نێو ئەدەبی کوردیدا بۆ خۆی دابین بکات. ئەم ڕۆمانە نەک تەنها بەرهەمێکی ئەدەبییە، بەڵکو بەڵگەنامەیەکی گرنگی مێژوویی و کۆمەڵایەتیشە کە تیشک دەخاتە سەر قۆناغێکی هەستیار لە مێژووی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان.

دانا حەمید

گفتوگۆ لەگەڵ خاتوونی شاعیر جوانە کەریمات.. هەڤپەیڤین- کامەران حاجی ئەلیاس

جوانە کەریمات: لە قۆناغی سەرەتایی دا یەکەمین وانە کە سەرنجی ڕاکێشام، وانەی خوێندنی زمانی کوردی بوو
جوانە کەریمات: مناڵان زۆر حەزیان لە شیعر و چیرۆك و داستانە، بەڵام زیاترحەزیان لە شیعرە
خاتوونی شاعیری بواری مناڵان جوانە کەریمات، لە دایکبووی شاری کەرکووکە. سالانێکە بەعیشقەوە ژوانی لەگەڵ شیعردا بەستووە، بەتایبەتیش لەگەڵ شیعری مناڵان .خوێندنی وانەی کوردی لەقۆناغی سەرەتایی بەشێوەی شیعر لەلایەن مامۆستاکەیەوە، وایلێکردووە هۆگری شیعر بێت. تائێستا دوو نامیلکەی شیعری تایبەت بە مناڵان بڵاوکردۆتەوە، دوونامیلکەی تریشی ئامادەیە بۆ چاپ. ئەم خاتوونە شیعر نووسین بۆ مناڵان بە فاکتەرێکی گرنگ دەزانێت تاوەکو زمانیان پاراو بێت.. ئەمەش هەڤپەیڤینەکی ئەدەبیمان سەبارەت بە ئەزموون وکار وچالاکییەکانی ئەنجام دا.
هەڤپەیڤین- کامەران حاجی ئەلیاس

***سەرەتا بازانین جوانە کەریمات چۆن ئاشنای دونیای ئەدەب بوو؟**

- لە قۆناغی خوێندنی سەرەتایی و ئاشنابوونمان بە خوێندن، یەکەمین وانە کە سەرنج ڕاکێشام، وانەی خوێندنی زمانی کوردی بوو،کە بە شێوەی شیعریی نووسرابوون و بە وێنەی جوان و

ڕەنگاوڕەنگ ڕازابووەوە. ئەوە جگە لەوانەی خوێندن، وانەی سروود و مۆسیقامان هەبوو. مامۆستای وانە ناوی مامۆستا عومەر بوو، ئەو مامۆستایە لە هەفتەغارەوە ماتۆرسیکل دەهات بۆ قوتابخانەی عەلی سەرا. ئەوکاتە، واتە “سەرەتای هەفتاکان ” خوێندن لە کەرکووك بەزمانی کوردی بوو.
مامۆستا عومەر هەر جارە و شیعرێکی کوردیی منداڵانی دەهێنا، ئەوەندە بە جوانی بۆمانی دەخوێندەوە، هەر هەموو قوتابیان بەماوەیەکی کەم ئەزبەریان دەکرد. هەندێ جاریش شیعرەکانی بەئاوازەوە بۆ دەخوێندەوە، ئێمەش هەر بەو شێوە ئەزبەرمان دەکرد. ئەمە سەرەتای ئاشنایيم بوو بە ئەدەب کوردیی، بەشێوەیەکی گشتی و ئەدەب و شیعری منداڵان بەشێوەیەکی تایبەت.

***بۆچی لە نێو ئەدەب دا شیعری منداڵانت هەڵبژارد ؟**

- هەر لەبەر ئەو وانە بەپێزانەی مامۆستاکانی سەرەتایمان کە وانەکانیان بە ڕەوانی پێدەوتینەوە، بەنموونە مامۆستای وانەی وێنەکێشان، مامۆستا ئەلیاس و مامۆستای وانەی سروود و مۆسیقا مامۆستا عومەر. بۆیە من و برا بچووکەکەم حەزمام لە شیعری منداڵان و وێنەکێشان کرد و زۆرجار لە ماڵەوە لاسایی ئەو شیعرانەمان دەکردەوەو لەخۆمانەوە شیعری منداڵانمان دەنووسی و وێنەمان دەکێشا.

***پێتان وایە شیعر وەکو چیرۆك دەگاتە ناخی منداڵان ؟**

- بەڵێ بێگومان، منداڵان زۆر حەزیان لە شیعر و چیرۆك و داستانە، بەڵام شیعر لە چیرۆك زیاتر. چونکە لە کاتی خوێندنەوەی شیعر دا، جگە لە مانا و ناوەڕۆکی شیعرەکە ڕیتیمکی دڵڕفێنی میوزیکشی لەگەڵدایە. ئەمەش دەبێتە هۆی سەرنجی منداڵان بۆ بابەتە شیعرییەکە.

***ئەو بنەما و سیفەتانە چین، کە پێویستە لە شیعری منداڵاندا بوونی هەبێت؟**

- کۆمەڵێك مەرج هەیە لە شیعری منداڵاندا پێویستە هەبن: لەوانە وشەی ئاسان و ڕەسەنی کوردی، هەروا بایەخدان بە تاو کێش و ناوەڕۆك. مەرجە لەناو قاڵبی هەموو شیعرێکدا مەبەستێکی ئاراستە هەبێت، تەنها وشە ڕیزکردن نەبێت. لەهەموو گرنگتر دوور بێت لە توندوتیژی، باشتر وایە گوزارشت لە خۆشەویستی و مرۆڤایەتیی و خۆسەویستیی خاك و وڵات بکات.

***چۆن دەڕوانیتە ئاستی شاعیرانی بواری منداڵان لە سەردەمی**

ئێستادا؟

- ئەوەی زیاتر بەلای منەوە گرنگە، کە شاعیری مناڵانمان هەیە و ئێستاش بەردەوامن لە نووسین و شیعرەکانیشیان زۆر باشە و تەنانەت هەندێکیان وەك شاعیری مناڵان دەرکەوتوون. ئەوە سەرباری ئەوەی کە لە کەرکووك بەداخەوە تەنانەت گۆڤارێکی مناڵانیشمان نییە.

***ئێوە خاوەنی دوو نامیلکەی شیعری منداڵانن (جوجەڵە و پەپولەی جوان) ئەگەر بکرێت ئاماژەیان پێبدەیت ؟**

- بەڵێ ئەم دوو نامیلکەیەم کە تایبەتن بە شیعر بۆ مناڵان لەسەر ئەرکی خۆم چاپم کردوون و هونەرمەند گرفتار کاکەیی برام وێنەی بەرگ و نیگارەکانی ناوەوەی بۆ کێشاوە، ئا لێرەوە سوپاس و دەسخۆشیی لێدەکەم.
(جووجەڵە) یەکەمین نامیلکەم بوو کە لەساڵی 2015 چاپم کرد، هەر لەبەر ئەوەی بینیم پێشوازییەکی گەرم لە یەکەمین کۆمەڵە شیعرییەم کرا و زۆرێك لە مناڵان شیعرەکانیان لەبەر کرد، بۆیە دووەمین نامیلکەشم (پەپوولەی جوان) لە ساڵی 2024 چاپکرد، کە بەشی زۆری شیعرەکانی نێو ئەم نامیلکەیەشم گوزارشت لە خوشەویشتی نیشتمان و رێزگرتن وسۆز و ژینگە پارێزی دەکەن.

***تاچەند شیعر رۆڵ و کاریگەری خۆی دەبینن□ت بۆئەوەی منداڵ زمان پاراو و ڕەوانبێژ بێت؟**

- زمانی بەشی زۆر لە شیعرە کوردییەکان بەزمانێکی پارا و جوان نووسراەن، بە تایبەتی ئەگەر مناڵان ئەزبەری بکەن، زۆر کاریگەریی دەبێت بۆ ئەوەی مناڵان زمانێکی پەتی و ڕەوانیان هەبێت و لە دواڕۆژدا خۆشەویستی و وەفایەکیان بۆ زمانەکەی خۆیان هەبێت.

***پرۆژەی نوێت هەیە؟**

- خوا یاربێت نامیلکەی سێیەم و چوارەمی شیعری مەنداڵانم لەهەگبەدایە، بەو هیواییەم زوو بکەوێتە بەر دیدی منداڵە چاوگەشەکانی کوردستان.

پەپوولەی جوان
شیعر بۆ منداڵان
جوانە کەریمات

شیعر
جووجەڵە
جوانە کاکەیی
کەرکوک ٢٠١٥

کتێب\ شانەی سەر شەقام.. نیهاد جامی

بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن..

NehadJami_ShanoDownload

بۆ شەقامی کاک ئەحمەدی شێخا.. چیرۆکی : نەوزاد بەندی

— ——

(ئەزانی بۆ ؟ ژنبرامە هێشتا نانێکی لە ماڵما نەخواردووە …)..

شتی قورس هەڵئەگرین ، ڕەحم بە بڕبڕەکانی پشتمان ناکەین ..) ..(
ئەزانی ئێستا تەعین بووە ؟ یەعنی باران بە ، بەفر بە ، ڕەشەبا بە
، ئەو حەقی نییە مەعاشەکەی بە بەستراوە) .. (ئە خەڵکەکە ئەو
وەزعەی پێ خۆشە ، فەرموو ئەوەیش دەنگدان ..) ..(هەموو شتێکمان
پێچاوەتەوە ، چاوەڕێی قاچاخچییەکەین ، ئەڵێ ئەم چەند ڕۆژە لەسەرم
ڕاوەستن) ..(ئارەزووی خۆتە ، من وەک خۆم جلی لەنگە نەبە ،
لەبەری ناکەم) ..(هەنار لەوە گرانتر بوو ، سەیارەکەیشم نە کلاجی
تیا ما ، نە بانس) .. (وەڵا خۆ من تمەنیشم کەی ..) ..(بڕوا
بکە ئەیدەم بە دەمیا ، وەڵا بیللا وا دایئەپەڕسم بە حەوت پشتی
عاقڵ ئەکەم ..) ..(درەنگ لە خەو هەڵسام ..) ..(ناتوانم ، من
ئیشی وا ناکەم ..) ..(ئەو خۆی حەز ئەکا جنێوی پێ بدرێ ، خۆتای
کەس نییە) ..(براکەم ! یەک جار ئەووترە زستان ساردە) ..(حەز
ئەکەم لەوە خراپترمان بەسەر بێ ..) ..(وەڵا خراپ نەبوو ، بەس
زۆر ماندوو بووین ، دوانزە سەعات لەناو ئەتەبیسا بووین) ..(
لەرزم لەهاتووە ، سەنەوی و ئیجازەکەیشم وا تەواو ئەبن ، ئەبێ
بڕۆمە ناو ڕۆژی حەشرەکەوە) ..(دزن ، دز .. تۆ بە تەمای چیت ؟)
..(فەرعەکی تریشی کردەتەوە ، بەس بەینی خۆمان بە ، دەستی گەڕیوە
) ..(ئەویش سوکە .. ئاااای چەنە سوکە ..) ..(دانەیەکیش بە من
بکڕە ..) ..(هەمووی گەشتی هیندییە ، وەڵا .. تۆ ئەم کوردە وا
ئەناسی ؟ تەزە دوگی خۆمانەی پیا ئەتوێننەوە و یەڵڵا و بەڵایەوە)
.. (کاکە ، ژنی چی ؟ من خۆیشم پێ بەخێو ناکرێ ..) ..(بەڵام
شتەکە بەو جۆرە بوو .. لەرە خەڵک وەک هەڵپەڕکێ ، یەک دوو حەرەکە
زیاتر هیچی تر نازانن) ..(بابە ، کتێبی چی ؟ کتێب و ئەم
میللەتە ؟ ..) .. (زۆر پیس دەوڵەمەند بوو ، بڕوا بکە کاتی خۆی
باوکی ئەهات بە ئاشەکەی باپیرم ، سواڵی ووردە برنج و کەپەک و شتی
ئەکرد) ..(شیعرەکانی جوانن ، بەڵام خۆی زۆر بە ئەخلاقە ..) ..(
دووری بە مەڵێ خۆم بکوژم) ..(کەیفی خۆیەتی ، من ژیانی خۆم بە
ئەو تەک نادەم) ..(ئەمەیش ئەمساڵ خەرمان نەکرد) ..(وەڵاهی با
پێت بڵێم هەمووی بەتاڵە ، بەس ئەشەوبیلا نوێژەکان جێی خۆیان ئەگرن
) ..(ئێستایش خەریکی تەقریر نوسینە) ..(من لە سبەینەوە دەست
پێ ئەکەم) .. (ئە بەڵێ وایە ، بەڵـــام وەرە قســـە بە خۆی بکە ،
بزانە مەشکت ناتەقەنە ..) ..(هەتا دوو سێ ڕۆژ لێی ئەوەستم ،
تەواو تەحەمولم نەما) ..(ئەزانم ، کوڕی چاکە .. مەوقیفیشی هەیە
) ..(کوڕە کاریزمای چی ؟ تۆ تەواوی ؟) ..(بە جدیتە ؟ وەڵا بە
عـاقڵم ئەزانیــت) ..(ئەم عەســرە دوو کیلۆم فرۆشتـــووە ، ئەوەی
مـاوەتەوە تـا سـبەینێ ئەتـرشێ !) ..(نەوەڵڵـــا ، مەیە ..بەخـوا
تاقەتی کەسم نەماوە ..) ..(بەڵێ ، چوار مانگم ماوە ، ئیتر

نەجاتم ئەبێ) ..(حەلی تری نەبوو ، تەڵاقم دا) ..(ئێرەیش ئەو
خراپە نییە ، دنیا هەمووی تێکچووە) ..(کورە پیاوی خۆیانە) ..
(لای بە برا ؟ سەیری ئیخباری چی ئەکەی ؟) ..(ئێ باشە ، بەس
بەخوا مریشکەکەی بۆنساردە) ..(زۆر سوپاس ، جا ئەوەیش هی تۆیە
..) ..(ئەرێ دوێنێ شەو ئەو زرمەیە چی بوو ؟) ..(خۆی عەریزەکەی
بۆ نووسیم ، بە دەستی خۆی ..) ..(بەخوا بووە بە فلیم) ..
خەڵکەکە هەر یەکەی لە ئاشێ ئەکا ، شۆڕشی چی ؟) ..(هەر یەکەم
ڕۆژ زانیم دز و ڕیسوایە) ..(گەندەڵیی چی ؟ ئێمەیش بچینە ئەو
شوێنە لەو باشتر نابین) ..(چوار جار تەلەفۆنم بۆ کرد ، هەڵی
نەگرت ، چی لێ بکەم ؟) ..(خەتای ئەو نییە ..) ..(خۆی وازم لێ
ناهێنێ ، ئەڵێ نەیەی خۆم ئەسوتێنم) .. (قەت پاسکیل بۆ مناڵ
مەکڕە بە تایبەت بۆ کچ) ..(ئیتر شەوان کارەباکە ئەبڕن .. تەواو
، ئەبێتەوە بە تەویلە) ..(من حەقم نییە بە سەریانەوە ، خوای
ئەکرد دایکی یەکیان ئە…ا) ..(ئێ ئەوە کەی بوو ؟ بیست ساڵ پێش
ئێستا ..) ..(گەوادی وا تا دوێنێ بوو سوێندی بەسەری لینین
ئەخوارد) ..(خۆی داوای کرد ، من ئاگام لێ نەبوو) ..(ئێ وا
جگەرەیشم تەرک کرد ، چی ئەبێ ؟ سێ چوار ساڵ زیاتر لەم زۆنگاوەدا
..) ..(چوار ژنی هەیە ، هێشتا چاوی بزە ..) ..(ئەمجارە ڕێک
پیایا ئەکێشم ..) ..(دوێنێ شەو سەعات سێی بەرەبەیان هاتینەوە ،
خەڵک ئێستا هیچی ناخەون) ..(سەر وپێکە زوو کوڵا ؟) ..(تیک
تۆکی چی ؟ بە بیلاهی ئەو خەڵکە هەمووی شێت بوون) ..(جا
خەیاتییەک ئەکا ، بڕوا ناکەم کەس شان با لە شانی) ..(گویش بە
دێلیق□ریی بێ ، هەمووی ئەخۆن) ..(من وەک تۆ نیم ، مەمکە بە
ڕەفیقی خۆت) ..(بە تەمام بیفرۆشم ..جا خوا نەکا بتەوێ شتێ
بفرۆشی ، بۆت ئەکەن بە پوش) ..(ئەویش حەزی ئەکرد ، بەڵام باوک
و براکەی نەیانهێشت) ..(ئێ وا تەواویشت کرد ، خۆ ئەو جادانە
پڕن لە خەریجی کولیه و مەعهەد کەس کەریان پێ نا بەستێتەوە) ..
ئەزانی مامی کێیە ؟ بۆیە وا لێئەخۆڕێ) ..(خ□ بەخشی□کە لە هیچ
باشترە ، پیاو لە ماڵەوە دڵی ئەتەقێ) ..(باوک نییە ، ڕێک سەگی
هار) ..(من تەداخولیان ناکەم ، ئەوەندەم ووت و سوودی نەبوو ،
تەواو ..) ..(مناڵ ؟ بە تەمای مناڵیت خزمەتت بکەن ؟) ..(باوکم
بە شەرەفم درۆ ئەکەی) ..(بۆ دوو ساڵ ئەچێ دایبی پێ هەڵئەگرین ،
لە وەزعێکاین مەگەر ئەو خوایه …) .. (ئەوانیش ئۆتیزمێکیان هەیە
) ..(وەرە زەلام بە ڕۆژی ڕوناک شیعری ئەم و ئەو بدزی) .. (ئێ
مناڵی یەک کۆڵان بووین ، بەس ئیتر چی ئەڵێی ، ئەوە ئەوە و
.. ئەمەیش منم کە ئەمبینی ..) ..(تۆزێ وەرەقی غاری تێکە ، عەیبی
نامێنێ) ..(ئێمەیش لە هیران و نازەنینەوە هاتینەوە ، توخوا

ئەوە ڕێگایە ؟) .. (بەڵێ .. ئەرەوەڵا حەبلی شەوکی پچڕاوە .. (
.. (سەگبابانە دوو پاس لەسەر جادەکان دانانێن ، مەعقولە ملیۆنێک
کەس ملیۆنێک سەیارە..) .. (دەستاوی خۆشە ، بەس زۆر ئەڵێ ..)
.. (بەسەری خاڵە هەمووی یەک بەزمە) .. (ماستەکەی خراپ نییە ،
بەس بەخوا شیری وشکی تێکەڵ نەکا ، حەجەکەی قبوڵ نا بێ ..) ..(یەک
دان بە سەد دۆلار پڕ ئەکاتەوە ، بەریش ناکەوێ) ..(جا من حەقم
چییە ؟ خوای ئەکرد ئەیانتۆپان) ..(ئاگاتان لە بومەلەرزەکەی
دوێنێ شەو بوو ؟) ..(ئەها وەک ڕێوی چۆن خۆی مت کردووە و ورتەی
لێوە نایەت ؟ جارانیش کە له ژێر قۆنەرەیا بوو ، مێشکی بردبووین)
..(بەس سیواک .. تا ئێستا مەعجونی دانم ..) .. (دوێنێ بینیم ،
ملی حیز کرد و خۆی لێ گێل کردم) ..(جارێکی تر لەو مزگەوتە نوێژ
ناکەم) ..(ئێ ئەویش هەر کورد نییە ؟ بە تەمای نیڵسۆن ماندێلا بێ
؟ وەڵا بیلا لەوان بێ ئەخلاقترە) ..(نازانم ، بەس فەحسەکانی پاک
بوون) ..(ئەزانی ڕێک بە عەلاگەکەوە کردمه ناو تەنەکەی خۆڵەکە)
..(ئەیهاوار ، ئەمە بازاڕە یان کوڕەو ؟) .. (بیشتۆپم ناچم بۆ
لای دکتۆر ، دکتۆری چی ؟ بە کەرامەتم بەس خەڵک ڕووتاوەنەوەیە)
..(بزانە گوێت لە پێکەنینێک ئەبێ ؟) .. (وەڵڵا ئێستا دەوامەکەم
داوە بە کرێ) ..(ئێ برا ئێمەیش وەک کوێت و سعودیە نەوتمان هەیە
..) ..(حەز ئەکەم چاوم کوێر بێ نەیبینم) ..(تۆ چوار پێنج ساڵی
کە سەیری کە ، بزانە عەرەب نابن بە زۆرینە) ..(نازانم ، هەر
کەسێ ئەبینی فەتح سەدری بۆ ئەکەن ..وەک تەئسیساتی ئاوی لێ هاتووە
) ..(درۆ ئەکا ، تۆیش عەقڵت هەبێ گوێی بۆ ناگری ، ڕەجائەن مەچۆ
بۆ لای) ..(ئێ برا لە سەیتەرەی منا نەماون ، ڕووی بابی ئەوە ڕەش
بێ مناڵ ئەخاتەوە) ..(ئەوەی منیش کیلۆمەتر سفر بوو ، بەس بە
خوا بە یەک توور) ..(ئێ باشە دێم ، بەڵام کەی بڕۆین ؟) ..(
منیش خۆشم ئەوێ ، بەس قسەی قۆڕە ، پارەت پێ نەبوو لە پەنایەکا
خۆت مات دە تا مەلەکلمەوت دێ) ..(سێ چوار واستەم بۆ کردووە ،
لەو مەکتەبە وەرینا گرن ، موعەدەلەکەیشی نەوە و شەشە) ..(وەڵا
ئەڵێن گۆشتی مەڕە ، بەس چۆن وا هەرزان ؟) ..(هەر سەر سەلامەت بێ
) ..(نابێ خۆمان هیچ دروست کەین) ..(توخوا ئێمە میللەتین یان
عیللەتیـــن ؟) ..(ئێ دە وەرە تۆ قســەی لەگەڵ بکە ..) ..(بـــرا
گەورەکەی ڕەفیقمە ، ناتوانم هیچ بڵێم) ..(بە ڕاستی بێ ئەدەبە ،
باشە ئەمە تەریق نابێتەوە ؟) ..(کاکە گیان خەڵک ڕازین) ..(
با بە ،لەگەڵ سەیدەلیە و موختەبەر و سۆنەرا شەریکە) ..(ئێستایش
کە ئەیبینم دڵم ئەکرێتەوە ، زۆر سەیرە) .. (هەر دوو ڕۆژە ، جا
ئەڕۆنەوە ناو قاوغەکانی خۆیان) ..(بەخوا شانزە دەرزی ، بە هەشت
دەفتەر دۆلار) ..(هێشتـــا هەڵمـــات و ڕەســمەکانی جۆلیـــانۆ جیمـــا و

ترنتیم ماو) .. (ئو خی ب چی ئزان ؟ لای من یک تاک پاو
) .. (ئ چوزانم هایدرلیکی قبری باوکی تکردبوو . گکی
هسان) .. (برنجی تیا نب ، تر نابم) .. (جا هر ئو ؟
بوا بک وار و وخیان لسر خیان و مناکانیان تاپ کردوو)
.. (پیاو نازان گو ل چی بگر ؟ وایان لکردووی بوا ب بانگی
موحمدیش نکی) .. (سعاتکی پلیکایه) .. (دتوخوا گو
ئدیت چی ؟) .. (نوا ئستا نوژ ناکم) .. (بس تقاعود
بم ، ئم ..گوی سگی ت ئکم) .. (هونری چی ؟ نبی ب پیاوی
حیزب ، شکسپیریس بی ، یسوات ئکن) .. (ئ خش ل ئوروپا قاچ
بخیت سر قاچ و دربارى ئم سرسریخانی بنوسیت) .. (من ل
نقیات نب ، سرناکوم) .. (عملیاتی ب مک ، خراپتر ئب
) .. (بس ئویان بنزینکی باش) .. (ئ خک قس ناکا ، هر
باش سواریشمان نابن) .. (حرام ، باب ..شتی وا نکی ، ئی
ئو خک گوناحیان چی دلار ب 150 ئکن) .. (ئیتر بوو ب
مدل ، وک لوتقرتاندنکی لهاتوو) .. (توخوا جاران یک نوع
چیمنت نبوو ؟ ئستا پنجا نوع هی و ..هموویشی درزی ت
ئب) .. (ئمان خیان ل ئمانیاو ئیهنن ، تقلیدیش ناکر
) .. (یعنی ئیلا ئب شاش 75 ب ؟) .. (وا سوودی نیی ، حز
ئکی پیشی ب) .. (جا ب کوی ئبن ؟ ئیشا ب تپیویی
ئیانبینین) .. (ئاتونی چی ؟ ئم خک زر ب دماغن) .. (ب
ئارزووی خت ، من هر ئو شک ئبم) .. (سد سا ل باو
باپیرانو بیان ماوتو) .. (پشی زوو تقی ت ئکو
ئاگادار ب) .. (سدام حسن چی بسرهات ؟ قابیل ل سدام حسن
موهیمتر بن ؟) .. (ئستا ئوانی کرکوکیش گرانجان بوون) .. (
وا هموی بب ب م ، ئم زات سر ناکا به مکا) .. (من
یکم کسم ک ئیمزای ئکم) .. (است دز کوی دز ، بس
موقیفی جوانیشی هی) .. (توخوا ئو شار ؟) .. (ب .. ک
تقی لکردوو و کوشتوتی ، کسیش گونی نگرتوو) .. (باشه
واهی سیر ، ت ور شش ملین کس ئاوا خسنرا بن .. شش
ملین پشیل بوونای باشتر بوو) .. (ئاگاداری خت ب ، قس لملا
و لا ف مد) .. (هشتا بیری ئکم ، ئزانی چن سا ؟) .. (
ئستا ئم بزمیش داهاتوو) .. (هتا من مابم نابئم
حوکمت ئیستیفادى فلسکم ل بکا) .. (کدی خاشاککم
لکردو و کردم ب قبری باوکیانا) .. (ئویش فی ،تواو)..
(د گوبخ . . یسوا) .. (ور بانگیان ک .. ئو مبایلکی
من ، یک ئاگاداریان کرو ، بزان چندیان دن) .. (خی
ک بووی ب فرمانبر ئیتر ئبی ب کیل) .. (انک و چغیک

ئەدوورێ ، ڕێک قـاڵبیی) .. (خـوا هەڵنـاگرێ هـات بۆ ماڵمـان و
عوزرخوایی هێنایەوە ، ئێ منیش چی بکەم ؟ لێی خۆش بووم) .. (بڕوا
بکە بە دوو سەعات تەقەم لێ هەستاند) .. (بەخوا هەر نانەسکیەکەیە
) .. (وەڵاهیی مـن لە فەقیریـی بێـزار نیـم ، بەس ئەم گەوادانە
ئەبینم بە ڤێلا و سەیارەی ئاخر م□دی□ل□وە خەریکە دڵم ئەتەقێ ، بە
بێ ئەوەی پوشێکیان نابێتە سەر پوشێ ..) …(منیش بۆم کڕی ، چی
بکەم ؟ بەخـوا یەک CD بە 65 هەزارە .. ئەمەیـان سـی دییەکـانی زۆر
گرانن) ..(هەر لێرە وایە ، هەتا ئیش زیاتر بکەی ، فەقیرتر ئەبی
..هەرچی ملیۆنێریشە وەک مانگای مالوان لێی کەوتوون ، یەک دڵۆپە
عارەقیان نەڕشتووە) .. (کوڕەکەی منیش دەرەجەی نەهێنا) .. (فێر
بووە هەتا نەبێ بە زستان ، داوای ئایسکرێم ناکا) .. (بەڵێ، کاکم
ئێستا ڤایپ ئەکێشێ) .. (ئیتر دنیا هەر وایە ، بە تەمای چیت لە
دنیا ؟) .. (هاکا فەرتەنەکە دەستێ پێ کرد) .. (نازانم ، دوێنێ
بوو ، پێرێ بوو ، چووم بۆ لای .. هیچ فەرقی نەکردووە) .. (جا برا
ئەوان چـی دەربەـستن ؟ یـا ئەڵڵـای ئەکـرد مەکتەب و خەسـتەخانەیش
دائەخران .. بۆ خۆیان باشترە ، هەرچی مەکتەب و خەستەخانەی ئەهلیی
هەیە هی خۆیانە) .. (هیچ مێشکی نەسووتانوم ، ئا ئەم کەناڵانە ..
ئاخر بەس پێم بڵێ چ سودێکیان هەبووە ؟) .. (بەخوا منیش ئەڕۆم)
.. (وەڵڵا بۆ منیشی کڕی بوو) .. (ئەڵێن نانی جۆیە ، ئیتر خۆیان
و خوای خۆیان) ..(سێ مانگییەکەم حەوت ونیوە ، عیلاجیش ناخوم !)
..(جـا چـی تێ ئەچێ ؟ چـوار بلۆک ئەبەن بە حەوادا و ئەڵێـن بـه
دوانزە دەفتەر) .. (نامەیەکی بۆ ناردم ، جوابم نەدایەوە) ..(
خورماکەی جوان بوو) ..(بەخوا بەنغالییەکی عەبوسە ، لەبەر دایکم
نەبووایه دەرم ئەکرد) .. (پف لەو هاندە سینییە ،بۆچی دانەیەکی
تێ هەڵنایەی ؟) .. (هەموو عەسرێ لەوێم) .. (پاریش پڕم کردەوە ،
دەرنەچوو) .. (داشبوڵەکەت کامیل بۆ ئەگۆڕن) .. (وەڵڵا ئەوەی من
دوو ملیۆن کـامێرای تیـا بـــوو) .. (خۆ عەیـــبیشی نییە بەڵـام
مناڵەکانی من نایخۆن) …(ئێستا هەر لەبەردەرگا پارەکە وەرئەگرن
) .. (بەخـوا دەم و قەپۆزێکـی نـاشیرینی هەیە) .. (تۆ وەرە زەلام
سەعاتەکەی دەستت بایی ملیۆنێک دۆلار بێ) .. (کۆکتێلەکەم مرد)
..(ئەها، ئەو پەرلەمەنتارەی کە دەبە ئاوەکەی وەشان ..) .. (خزمی
خۆیان نەبێ شتی بۆ بڵاو ناکەنەوە) .. (ڕقت لە هەر کەسێ بێ دۆعای
ئەوەی لێ بکە ئیشی بکەوێتە کورد) .. (ئێستا کەلانە ئاگر ئەکا تەوە
) .. (جا بۆچی بە سندوق ؟) … ….هتد ..

لکاندنی هەرێم بە حکومەتی عێراقەوە کارەساتە!.. عوسمانی حاجی مارف

حیزبی دەعوە و لایەنە شیعەکان لە ساڵی ٢٠٠٦ەوە هەوڵیانداوە عێراق وەک دەوڵەت و کۆمەڵگا لەناوبەرن و لە بازنەی دواکەوتویی و هەژاری و بێکاریدا بیهێڵنەوە تا هەر هەوڵ وهەنگاوێک بەرەو ڕێکخستنەوەو دامەزراندنی کۆمەڵگەیەکی ئازادو پێشڕەو و شارستانی و یەکسان بەپێی دوو ئاراستە پووچەڵ کەنەوە.

ئاراستەی یەکەم کە هەوڵی خوڵقاندن و درێژەدان بە دابەشبون و ڕکابەری نێوان مەیلی تائیفی و قەومی، تائاستی خولقاندنی شەڕی تائفی و قەومی، لەم ئاراستەیەوە مشتەکۆڵەی دەسەڵاتی ئاسنینی شیعەی سەر بە ئێرانیان دامەزراند، لەژێر "ناوی چوارچێوەی هەماهەنگیدا".

ئاڕاستەی دووەم کە حیزبی دەعوە بە سەرۆکایەتی نووری مالیکی سەرۆک وەزیرانی پێشووی دوو خولی(٢٠٠٦-٢٠١٤) گرتیەبەر، بریتییە لە دامەزراندنی هێزی ئەمنی تایبەت بە لایەنە شیعەکان بەهاوتەریبی لەگەڵ هێزە فەرمیەکان، کە لە کوتلە و میلیشیا شیعەکان پێکدێت، بەئامانجی کۆنترۆڵکردنی تەواوەتی جومگەکانی دەوڵەت و زاڵبوون بەسەر بڕیارە چارەنووسسازەکانیدا. مالیکی خۆی دانی بەوەدانا کە ئەو دامەزرێنەری ڕاستەقینەی ئەو میلیشیا و کوتلانەی سەر بە دەوڵەتە "هێزەکانی حەشدی شەعبی" کە ژمارەیان زیاتر لە ٧٩ کوتلەی چەکدارە.

بۆئەوەی ئەم دەوڵەتەی کە بەدەسەڵاتداری لایەنە شیعەکان ڕێکدەخرێت، هێز و کاریگەری و توانای ڕووبەڕووبوونەوەی تەحەدیاتی هەبێت هاوپەیمانیەکی بەهێزیان پێکهێنا، کە حزب و کوتلە شیعەکانی سەر بە ئێران لە هاوپەیمانیەکەدا کۆدەکاتەوە بەناوی "چوارچێوەی هەماهەنگی"، بە ڕووبەڕووبونەوەی ئەو هاوپەیمانیە سێ قۆڵییەی کە لە هەڵبژاردنەکاندا سەرکەوتنیان بەدەستهێنا؛ وەک ڕەوتی سەدر(٧٣ کورسی) پەرلەمان، پارتی دیموکراتی کوردستان (٣١ کورسی)، هاوپەیمانی سەروەری (٦٥ کورسی)، بەڵام دوای کشانەوەی ڕەوتی سەدر

لە هاوپەیمانییەکەی، دەنگەکان گەڕایەوە بۆ چوارچێوەی هەماهەنگی کە دۆڕاوی ناو هەڵبژاردن بون. بەمشێوەیە "دۆڕاو" گەڕا بە گەورەترین بلۆکی پەرلەمانی. ئەمەش وای لێکرد حکومەت لەسایەی دەسەڵاتی چوارچێوەی هەماهەنگی پێکبهێنرێت. بەمشێوەیە حکومەتێک دامەزرا کە حکومەتی فەرمی بە سەرۆکایەتی محمد شیاع سودانیە، حکومەتی سێبەریش بە سەرۆکایەتی میلیشیاکانی حەشدی شەعبی و فراکسیۆنەکان پێکهێنرا!
ئەم پێکهاتەیە لە دەسەڵاتی حزبی، بە ناوی چوارچێوەی هەماهەنگی و لە سایەی هێزی حەشدی شەعبیدا، لە جۆری بەڕێوەبردنیان بە سەرمایەگوزاری لە عێراقدا، ڕەخساندی دۆخێکی گونجاوە بۆ درێژەدان بە گەندەڵی لە کۆمەڵگا و دەوڵەتدا، لەهەمانکاتدا خنکاندنی خەڵکە لە تاڵاوی جەهل و بێکاری و ئاژاوە و مادەی هۆشبەر و تیرۆرکردن و چەرخی ململانێ و شەڕی تائیفی و قەومیدا.!
لەماوەی حوکمڕانی درێژخایەنی ۲۱ ساڵەی ئەم حزبە دەسەڵاتدارانەدا، نەک هیچ خزمەتێکی بەرچاویان بە شارەکانی عێراق نەکردوە، بەڵکو وێرانکاریان تێدا بڵاوکردۆتەوە. بەخۆشیان گەورەترین سەرمایەیان کەڵەکە کردوە. ئەوەی کە تا ئێستا بە ڕوونی دەیبینین تاڵانکردنی سامانی گشتی و دزینی خەزێنەی دەوڵەت و کۆنترۆڵکردنی جومگەی ئابوری و داراییەکانی عێراقە.
حزبە دەسەڵاتدارە پێکهێنەرەکانی حکومەتی هەرێمی کوردستان لە لاوازبونی هاوسەنگی هێزیانەوە و بەناوی پێکەوەژیانی ئاشتیانە، ملکەچی دەسەڵاتی چوارچێوەی هەماهەنگی بوون و ناچارکراون کە تاڵانکردنی سامانی هەرێمیش بخەنە ژێردەستی حکومەتی عێراقەوە.
لەکاتێکدا باس لە پەیوەندی مشتومڕاوی نێوان بەغدا و هەولێر دەکرێت، بەتایبەتی لەسەر لکاندنەوەی تەواوی سەرچاوە ئابوری و داراییەکانی هەرێم بە عێراقەوە، وەفدێک بە سەرۆکایەتی وەزیری دارایی حکومەتی عێراق (تەیف سامی) لە هەولێر، لەسەر سەرچاوە و پڕۆژە ئابوریەکانی هەرێم لە گێژاوێکدان، کە تائێستا بە ئاراستەیەکی شەفاف و ڕۆشندا تێناپەڕێندرێت، ناشزانرێت کەی یەکلایی دەبێتەوە. ئەمەش چارەنوسی مامەڵەکردن بە موچەی فەرمانبەرانی هەرێمی وەها ئاڵۆز کردوە، کە هەر مانگە جۆرە پاساوێک دەکەنە هۆی دواکەوتنی موچە. وەرگرتنی مووچەی فەرمانبەران بۆتە ڕووداوێکی ناوازە کە لەلایەن میدیاکانەوە وەک هەواڵێکی خۆش بە دانیشتوانی هەرێم بڵاودەکرێتەوە، لەهەمانکاتدا پرسی موچە بۆتە کێشەیەکی بەو[illegible]امی ململانێی نێوان بارزانی و تاڵەبانی.
لەهەمانکاتدا شیعەکان هەوڵدەدەن پێی هەرێمیش بکێشنە ناو تاڵاوەکانی عێراقەوە، بە گەمارۆدان و برسێتی و دواکەوتویی بڵاوکردنەوەی دوو بەرەکی و دژایەتی هەرجۆرە سیمایەکی شارستانیە

لە ناوچەکەدا وەک سەپاندنی یاسای باری کەسێتی، لەھەمانکاتدا قوڵکردنەوەی کێشەکان و ململانێکانی نێوان بارزانی و تاڵەبانی تا ئەو ئاستە کە ململانێکانیان ھۆکاری زیاتر توندبونەوەی بارگرژی نێوان ھەردوو لایان بووە، وەک لە بانگەشەی ھەڵبژاردنەکاندا دیمان.

لەدوای ساڵی ٢٠٠٣وە عێراق شایەتی ململانێی نێوان داکۆکیکارانی دەوڵەتی مەدەنی و داکۆکیکارانی دەوڵەتی ئایینی نەبووە و دەوڵەتی مەدەنی ھەتیو کەوتوە. ئەمریکا ئەو بابەتەی بەوشێوەیە یەکلاییکردەوە کە دەسەڵاتی ڕادەستی نووری مالیکی کرد کە بە توندڕەوێکی مەزھەبی ناسراوە. مالکیش دەیزانی کە دەسەڵاتێک بەڕێوەدەبات دەکەوێتە نێوان دوو دوژمنەوە، ئەمریکا و ئێران، بەڵام بەئاشکرا لەسەر باڵادەستی ئێران بەسەر عێراقدا گیرسایەوە.

دۆخەکەش بەرەو شەڕێکی ناوخۆ کێشرا کە تێیدا ھەزاران کەسی بێتاوان کوژران و شەڕێک، کە ھێزەکانی عێراق پێشئەوەی بتوانن چەکەکانیان لە شەڕەدا تاقی بکەنەوە، شکستیان ھێنا. عێراق بەشێکی زۆری سەروەت و سامانەکەی لەدەستدا لە بەرامبەر ئەوەی تا مالیکی دەوڵەتەکەی دامەزرێنێت، کە تا ئەمڕۆش بەردەوامە. ھەموو ئەو یاسا ناوازانەی کە لەلایەن مالیکیەوە دەرچووە بە مەبەستی خزمەتکردنی بەرژەوەندیەکانی گروپەکانی خۆیەتی بە پاراستنی دەسەڵاتی لە حکومەتی عێراقدا بە پاشکۆبونی بە ئێرانەوە. کاتێک مستەفا کازمی ھەوڵیدا بە بەشێکی کەم بەو یاسایانەدا بچێتەوە، میلیشیاکان ماڵەکەیان بەردومان کرد.

ئەمریکا عێراقی کێشایە ناو زەلکاو و تەڵەیەکی تائیفیەوە. کەوتنە ناو ئەو تەڵەیە، دەبێتە ھۆی کوێربون، ئەوەی لەناو ئەو تەڵەیەدا یاری بکات واقیع بین نابێت، ناتوانێ مامەڵە لەگەڵ حەقیقەتدا بکات. بۆیە ھەموو ئەو ڕاستیانەی کە لەلایەن شیعەکانی عێراقەوە پیادەدەکرێت، لە واقیعێکی ناکۆکەوە وەرگیراوە کە لە ساڵی ٢٠٠٥ەوە بە ئیرادەی ئەمریکی و ئامۆژگاری ئێران، دەستیان بەسەر دەسەڵاتدا گرتووە.

شیعەکانی عێراق بەشێوازێکی ئێرانی بیردەکەنەوە. ئەگەر شەڕێک لە دژی ئێران دەستپێبکات، لەگەڵیدا دەوەستن و شەڕی بۆدەکەن، ئەمە ھاوکێشەیەکی سەیرە جێگای سەرسورمان و تێڕامانە کە پاشکۆبون بە دەوڵەتێک دەوڵەتی خۆت بکەیتە قوربانی، بەڵام وڵاتێک کە سێ ملیار دۆلار بە سەردانی حوسێنیە خەرج بکات، ئیتر پێوەرێکی گونجاوی تیا بەدی ناکرێت بۆ بیرکردنەوەیەکی عەقڵانی و ئینسانی.

ئەم پێکھاتەیە لە حکومەتی ئێستای عێراق بەھیچ جۆرێک جێگای متمانە نیە، کە پێوەرێک بێت بۆ دامەزراندنی دەوڵەتێک بەبێ ئێران، جێگیرکردنی دەسەڵاتێک بێت بەبێ ھێزی میلیشیا، بەبێ ستەمی سیاسی،

یان ئایندەیەک بێت بە ئارامی و خۆشگوزەرانی دانیشتوان، نمونەی دەسەڵاتێکی تەواو نەرێنیە لە گۆشەکیردنی دەور و ئیرادەی خەڵک لە دەسەڵاتی سیاسیدا، بێئیرادەکردنی خەڵک بە بەدەستهێنانی سادەترین خواست دەچەسپێنێت. ئەم چوارچێوە سەروخۆێکیە شایستەی ژیانی بەشەریەت نیە و پێویستە هەڵوەشێتەوەو کۆتایی پێبهێنرێت، چونکە مەرانەیەکە بە کەڵەکەی سەرمایەو پاراستنی سەرمایەداری، ژیانی مرۆڤەکانی عێراق دادەڕزێنێت.
هەر ئەم مەرانەیە لەڕێگەی ئاست نزمی و ڕیسوایی و تاڵانچی دەسەڵاتی بارزانی و تاڵەبانیەوە، خەریکە پەلدەهاوێت بە هەرێمەکی شەقوشەی وەک کوردستان بەناوی ناوەندکردنەوەی عێراقەوە، ئەو ناوەندبونەی کە ئایندەی هەرێم و موچەی فەرمانبەران و گوزەران و قوتی خەڵک دەخاتە ناو پرۆسەیەکی پێچیدەو نادیارترەوە.
پێویستە ڕێگە نەدرێت هەرێمی کوردستان بەناوی موچەو هەر بیانویەکی ترەوە بکەوێتە ژێردەسەڵاتی چوارچێوەی هەماهەنگیەوە، رێگە نەدرێت بارزانی و تاڵەبانی خەڵکی کوردستان بخەنە ناو ململانەی نێوان خۆیان و حکومەتی عێراقەوە یاری بە چارەنوسی ژیانەکی پڕ لەگێژاوی ترمان بکەن. خەڵکی عێراق و کوردستان پێویستیان بە شۆڕشێکە لە هەنگاوی یەکەمدا کۆتایی بە تەواوی هێزە میلیشیاکان لەکوردستان و عێراق بهێنن.

عوسمانی حاجی مارف